

על במותיך חלל

בשורות קשות: ייתכן שהצבי לא ישרוד. ספר חדש, העוסק באוכלוסיית הצבאים בישראל, מזהיר כי תוכניות הבנייה החדשות ואיומי הצייד הגוברים בשנים האחרונות מאיימים להכחיד את הצבאים בארץ

צביה ועופר באזור ים המלח. העתיד אינו מנבא טובות צילום: רוי מיננר

רת את אוכלוסיות הצבאים.

רשות הטבע והגנים עומדת לעתים חסרת אונים מול האלימות שמפעילים ציידים. "הציידים ובני משפחותיהם מתנכלים לפקחים ואינם מהססים לתקוף אותם, לעתים באלימות קשה", כותב יום טוב. "קרו מקרים שרכב הרשות הוצת ופקחים נזקקו לטיפול רפואי לאחר תקריות עם ציידים בלתי חוקיים". יש לציין שירידה באוכלוסיות הצבאים בכמה אזורים החלה גם בגלל מדיניות מכוונת של דילול ביוזמת רשות הטבע והגנים, בגלל חשש להי עברת מחלות ונוקים לחקלאות. דילול זה גרם נזק בלתי הפיך ליכולת הקיום של אוכלוסיות אלו.

נוקם המצטבר של האיומים בא לידי ביטוי בתוצאות של ספירות הצבאים שמקימת הרשות מדי שנה באזורים השונים. למשל, באזור רמת הגר לן בלבד היו בעבר יותר מ-8,000 פרטים של הצבי הישראלי. על פי הספירות של השנה שעברה, כיום יש בכלל האזורים בישראל כ-3,000 פרטים. אוכלוסיית צבי מדבר שמרו על יציבות רבה יותר, אך הן קטנות, וככל הנראה מדובר בפחות מ-1,500 צבאים. גם הם נתונים לסיכונים ציד וצמצום שטח טבעי לטובת חקלאות ושטחי כרייה וחציבה. צבאים אלו נפגעו בין השאר מזיהום הנפט בשמור רת הטבע עברונה בערבה.

"אם המגמות הנוכחיות בקצב גידול אוכלוסיית תושבי ישראל ימשכו, העתיד אינו מנבא טובות לצבאים", כותב יום טוב. "יותר אנשים פירושו עוד יישובים, עוד כבישים, ריבוי גדרות, קיטוע שטחים ובידוד אוכלוסיות". כפי הוא מציין, יש קונפליקט מוכנה בין פיתוח ושמירת טבע, ובקונפליקט זה הטבע הוא הצד החזק. אם הצבי ייעלם, ייאבד אחד המראות המרגשים והיפים מהטבע המקומי. זה יהיה גם סימן אזהרה חמור לאיכות החיים של האדם, כי קיומו של הצבי הוא מדד חשוב לכריאות ולשלמות של המערכת האקולוגית כולה.

צפריר רינת

מאחורי המראה העדין והשברירי של הצבי הישראלי נמצא בעל חיים סתגלן ורב תושייה. הוא שרד אלפי שנים בסביבה שבה חולל האדם אינספור שינויים שצימצמו את שטחי המחיה של חיות בה בתהליך זה הוא התאים עצמו לפסיפס עשיר של בתי גידול, מחולות החוף ועד היערות הנטועים של הקרן הקיימת. אבל על פי ספר חדש, לא ברור אם הוא יצליח לשרוד את שלל תוכניות הבנייה החדשות ואיומי הצייד הגוברים של השנים האחרונות.

השבוע התפרסם הספר "צבאים בישראל" מאת פרופ' יורם יום טוב מאוניברסיטת תל אביב, שלקח חלק גם בחקר צבאים. מדובר בהפקה משותפת של קרן רמת הנדיב, רשות הטבע והגנים והחברה להגנת הטבע. הספר עוסק בהרחבה באורח החיים של הצבאים ואף נותן תמונת מצב עדכנית על האיומים הנשקפים להם.

מלבד הצבי הישראלי חיים בישראל צבי המדבר ואוכלוסייה קטנה של צבי השיטים, הנחשב לתת-מין מדברי של הצבי הישראלי. כולם נאבקים בשנים האחרונות על קיומם בבתי גידול טבעיים הולכים ומצטמקים. מוקפים בגדרות, כבישים ויישובים, מתקשים בעלי החיים לנוע בחופשיות ולשרוד. יום טוב מציין כדוגמה את העובדה שבשנים 2006-2014 הובאו לבית החולים לחיות בר בספארי ברמת גן 300 צבאים שניפגעו ושליש מהם נדרסו בכבישים. כיום יש כמה תוכניות בנייה, כמו שכונה חדשה במצפה נתפוח במערב ירושלים והקמת חממות באזור ויקים, המאיימות על אזורים מחיה חיוניים.

חוקי שמירת הטבע הביאו להתאוששות הצבאים, שלפני קום המדינה ניצודו כמעט בכל האזור. אבל בעשורים האחרונים התרחב הצייד הבלתי-חוקי, שאותו מבצעים ישראלים וכן עובדים תאילנדים. לכך נוסף האיום החמור של אוכלוסיות טורפים שהתברו בגלל מזון שמספק להם האדם. להקות כלבים משוטטים ותנים דיללו במידה ניכר